

Razvojni put društvenog sektora »Poljoprivrede« na području koprivničke općine

Uvod

Prije rata na području naše općine postojala velika poljoprivredna dobra, prevladavao je sitno seljački posjed, zbog čega je poslije oslobođenja agrarnom reformom obuhvaćeno vrlo malo zemljišnih površina, koje su uglavnom podijeljene agrarnim subjektima. Poljoprivreda je bila u privatnim rukama, a najveće imanje od oko 70 ha u Rasinji pripadalo je grafu Inkeyu.

Poslije rata osnovane su seljačke radne zadruge, najprije u Legradu i Rasinji, nešto kasnije u Đelekovcu, Drnju i drugdje. Time se uključivala zemlja i stoka privatnika u zajedničku obradu. Kasnije, SRZ su ukinute, dio zemlje vraćen privatnicima, a dio zemljišnih površina preuzele su novoosnovane poljoprivredne zadruge, koje su u svom sastavu imale preuzetu zemlju, trgovine, otkupna mjesta pa i ugostiteljske radnje. Jedno je vrijeme na našem području poslovalo 26 poljoprivrednih zadruga sa ciljem da se kroz adekvatne odnose na privatnom sektoru proizvede što više tržišnih viškova poljoprivrednih proizvoda u svrhu podmirjenja potreba u ishrani gradova i radnika u naglo rastućoj industriji. Preuzimanjem zemljišta ukinutih SRZ-a u tom periodu oblikovan je temelj društvenog sektora poljoprivrede.

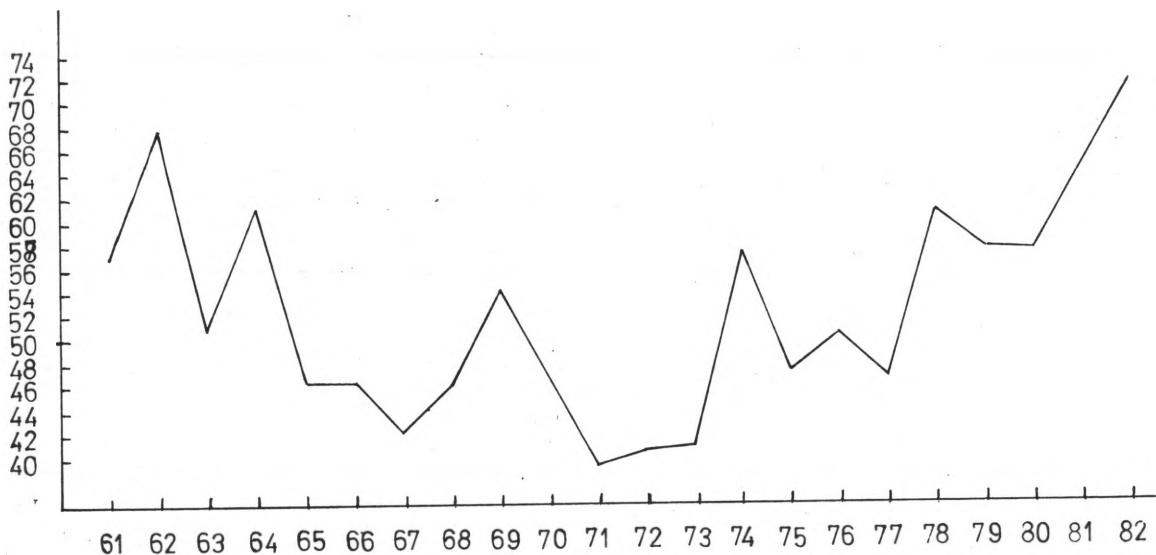
Uvođenjem kooperacije na bazi zakupa zemljišta, zadruge su pomalo transformirane u proizvodno-poljoprivredne zadruge. U tom periodu, odnosno od 1953. godine na dalje, počinje otkup i arondacija zemljišnih površina te stvaranje većih poljoprivrednih ekonomija. Dio staja, izgrađenih za vrijeme SRZ-a, i u tom se periodu koriste za uzgoj krava, tov goveda i svinja. Tako su na primjer izgrađene staje u Legradu, Đelekovcu, Drnju, Rasinji, V. Pogancu, Koprivnici, Hlebina, Bregima i Novigradu. To su staje manjih kapaciteta.

U isto vrijeme nabavlja se i mehanizacija za obradu tla, uvode se nove sorte pšenice i ostalog kulturnog bilja, što je ubrzo našlo odraza u povećanju prosječnih prinosa pšenice i kukuruza.

Iza 1958. godine počinje proces međusobnih integracija zadruga. Manje zadruge, bez perspektive i mogućnosti razvoja, spojile su se sa jačim i bolje organiziranim zadrugama. Ovako ojačane zadruge nastavile su sa otkupom zemlje, stvarale manje ili veće blokove, no zemljišne površine bivših zadruga ostale su na istim mjestima, tamo gdje su nekada i otkupljene. Na taj način stvoren je društveni sektor sa razbacanim parcelama po čitavom teritoriju općine. Društveni sektor je u 1960. godini posjedovao ukupno 1580 ha, 1963. god. 2497 ha, a 1967. god. 2720 ha zemljišnih površina. Nakon integracije u 1967. godini postojale su samo četiri poljoprivredne organizacije sa slijedećom strukturom zemljišta:

Naziv organizacije	Ukup. površ. ha	Oran. ha	Livade ha	Voćnj. i vin. ha	Ostale površ. ha
Zad. polj. poduzeće	1650	1365	252	10	23
Komb. Đelekovec	587	567	9	-	11
PZ Gola	43	37	-	-	6
Polj. »Podravka«	440	303	-	137	-
UKUPNO:	2720	2272	261	147	40

Radi raspardeliranosti i nesređenosti zemljišnih površina (470 parcela smještenih od V. Poganca do Novigrada) i relativno niskih prinosa proizvodna cijena je vrlo visoka. U nastavku iznosimo nekoliko podataka iz tog vremena:

Prosječni prinos kukuruza po godinama u DT/ha

Opremljenost polj. organizacija mehanizacijom u komadima:

Rad. organizacija	Naziv opreme trakt.	komb.	kamion.	Ukupno KS	K.S.po 1 ha
ZPP Koprivnica	52	15	7	3637	2,2
Komb. Đelekovec	13	6	0	970	1,6
PZ Gola	5	1	1	295	6,9
Polj. »Podravka«	18	2	1	710	1,6
UKUPNO:	88	24	9	5612	2,1

Napomena: organizacije raspolažu sa ukupno 270 priključnih strojeva.

Stajski kapaciteti u komadu:

Rad. organizacija	Za goveda		Za svinje	
	kom. u turn.	godiš. kom.	kom. u turn.	godiš. kom.
ZPP Koprivnica	900	1400	1900	3800
Komb. Đelekovec	350	525	800	1600
PZ-e Gola	-	-	-	-
Polj. Podravka	200	500	-	-
UKUPNO:	1450	2425	2700	5400

Do 1971. godine izvršene su još dvije značajne integracije, naime, ZPP Koprivnica integrirala se sa mlinском industrijom »Podravina«, a kombinat Đelekovec sa »Podravkom«. U 1972. godini sve postojeće poljoprivredne organizacije osim PZ Gola integrirane su sa »Po-

dravkom«. Tako je osnovan jedan OOUR u čijem se sastavu nalazi vlastita proizvodnja i kooperacija. U nastavku iznosimo proizvodni potencijal društvene poljoprivrede općine Koprivnica sa stanjem 31. 12. 1972. god.:

1. ZEMLJIŠTE: ukupne površine	2917 ha
- od toga obradivo	2730 ha
- od toga hidromeliorirano	283 ha
- ukupan broj parcela	576
- prosječni prinos pšenice u 1972. g.	31,1 mtc/ha
- prosječni prinos kukuruza u 1972. g.	42,3 mtc/ha
2. MEHANIZACIJA:	
- traktora raznih tipova	75 kom.
- kombajna	37 kom.
- priključnih strojeva raznih	162 kom.
- kamiona	15 kom.
- prikolica	61 kom.
- traktori KS/ha	1,9 KS
3. STOČARSKI OBJEKTI:	
- za govedarstvo kapacitet u turnusu	2000 kom.
- za svinjogojstvo kapacitet u turnusu	2700 kom.
- broj isporučenih goveda u 1972. god.	3385 kom.
4. SKLADIŠNI PROSTOR:	
- skladišta za otkup žitarica	450 t
- skladišta za otkup stočne hrane	1000 t
- skladišta za repromaterijal	3500 t
- žitni silosi	19000 t
5. MJEŠAONA STOČNE HRANE:	
- proizvodni kapacitet	20000 t

Društveni sektor se u to vrijeme nalazio u nimalo zavidnom položaju, jer je raspolagao sa zastarjelim mehaničkim parkom, nesređenim i razbacanim zemljišnim površinama, manjkavim priključnim strojevima, a prinosi pojedinih kultura ovisili su više od klimatskih prilika dotičnih godina. Prema statističkim podacima prinosi pšenice kretali su se od 1961. do 1972. godine od 26,2 do 46,2 mtc/ha, a kukuruza od 41,7 do 61,3 mtc/ha.

Program razvoja poljoprivrede društvenog sektora od 1972. do 1980. god.

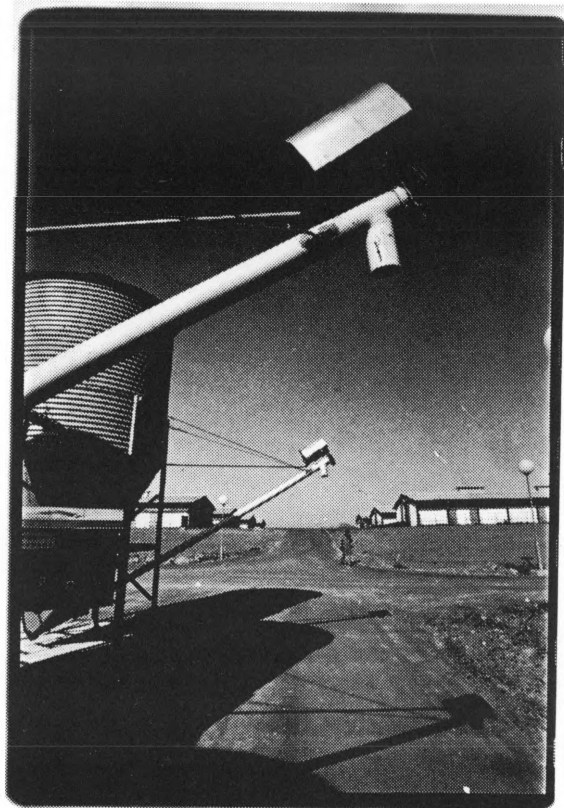
Osnovni zadatak ovog OOUR-a bio je da kroz naredni period stvori novu modernu i visokoproduktivnu ekonomski opravdanu poljoprivrednu proizvodnju.

To znači:

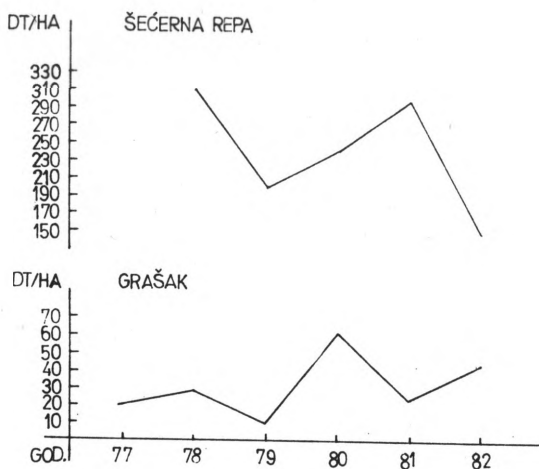
- otkupom, arondacijom i komasacijom s jedne strane povećati vlastite zemljišne površine,
- stvoriti velike blokove, odnosno smanjiti rasparčeliranost zemljišnih površina na minimum,
- provesti agro i hidromeliorativne zahvate na svim površinama koje to iziskuju,
- uvesti u proizvodnju modernu i efikasnu mehanizaciju,
- uvesti u proizvodnju visokorodno kulturno bilje, prvenstveno za pokriće potreba prehrambenih OOUR-a u okviru »Podravke«, jasno, bilje čija se proizvodnja može mehanizirati,
- izgraditi farme za dotov goveda.

Ovakav redoslijed planiranih radova i operacija izvršenja planiran je iz slijedećih razloga.

Oko 95% zemljišnih površina društvenog sektora nalazi se sjeverno od pruge Križevci – Koprivnica – Osijek. Osnovne osobine zemljišnog kapaciteta ovog dijela Podravine sa proizvodnog gledišta po pedološkim i klimatskim karakteristikama ukazuju na apsolutnu mogućnost proizvodnje raznovrsnog bilja s postizanjem visokih i rentabilnih prinosa. Međutim, radi rasparčeli-

Farma za tov goveda – Delovi

Prosječni prinos šećerne repe i graška u DT/ha po godinama

ranosti tla nije moguće provoditi modernu agrotehniku i primjenu mehanizacije većeg učinka, što dovodi do povećanja ulaganja u proizvodnju.

Istu situaciju nalazimo i na privatnom sektoru gdje dolazi 10,37 razbacanih parcela po jednom domaćinstvu. Stoga je donesen zaključak da se priđe postupku arondacije i otkupu ponuđenih zemljišnih površina, a iza toga, prema razvojnom programu, i postupnoj provedbi komasacije nizinskog dijela općine. Prema tome, komasacijom će se obuhvatiti ukupno 21.920 ha zemljišnih površina od čega na privatni sektor otpada 14.790 ha obradivih površina, na društveni sektor 2144 ha, a ostatak od 4.986 ha otpada na šume i ostale neobrađive površine. Kako će komasaciju i njenu provedbu plaćati privatni posjednik u prirodi – zemlji, društveni pak sektor preuzima ovo zemljište ali i obaveze plaćanja komasacije. Isti će proširiti svoje zemljišne površine za oko 2.200 ha. Komasaacija će se provesti, kako je rečeno, etapno, obuhvaćajući svakom etapom oko 7000 zemljišnih površina. Komasaaciju treba po tom programu završiti do 1980. godine.

Komasacijom se postiže samo okrupljavanje parcela, stvaranje blokova radi lakše obrade tla i proširenja društvenog sektora i ništa više. Međutim, tla koja se budu komasirala većim dijelom radi svojih geoloških osobina, podložna su stagnaciji površinskih voda, što je

Farma za tov goveda – Delovi

glavni uzrok da prinosi nizinskog dijela Podravine iz godine u godinu osciliraju. Ove oscilacije dovodimo direktno u odnos sa količinom oborinskih voda i rasporedom oborina po mjesecima.

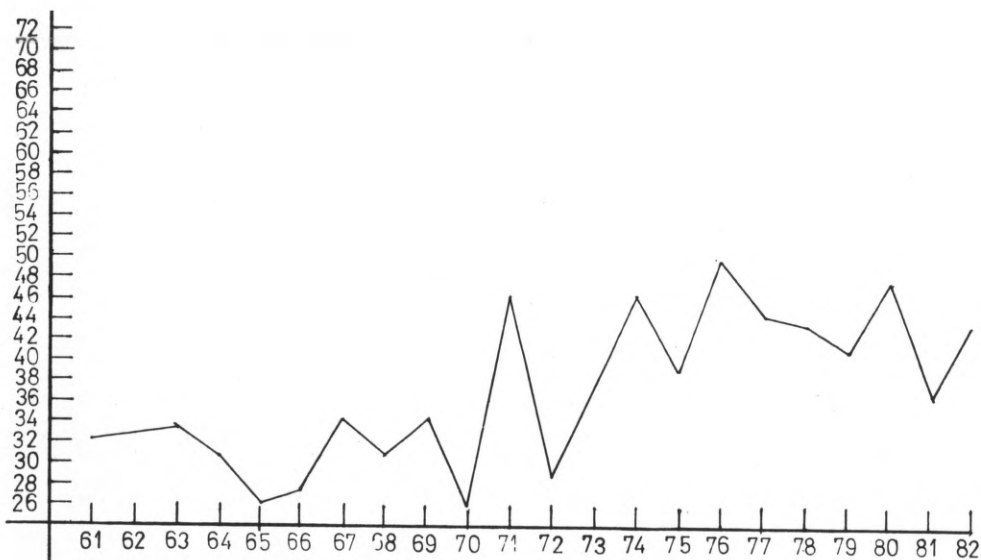
Naime, suvišna voda u tlu i na njegovoj površini snižava temperaturu tla, istiskuje zrak iz zemlje pa dolazi do prekida rada aerobnih mikroorganizama, koji vrše kemijske procese u dijelu tla gdje se nalazi biljni korijenov sistem. Organske tvari u tlu ne mogu se u potpunosti mineralizirati, pretvoriti u onaj oblik koji biljkama služi za hranu, radi toga, usprkos dovoljnih količina organskih tvari u tlu, biljke gladuju i dolazi do smanjenja prinosa. Jasno je da suvišne nadzemne vode, koje se u tlu duže zadržavaju, ne dozvoljavaju da se agrotehničke mjere izvrše na vrijeme (sjetimo se berbe kukuruza u 1974. godini).

Zbog ovih razloga je zaključeno da se odmah pristupi hidromelioraciji na već postojećim zemljišnim površinama u vlasništvu društvenog sektora, a kod provedbe komasacije da se sukcesivno na komasiranim površinama provede agro i hidromelioracija. To znači, da se izvrši iskop kanalske mreže, radi odvodnje površinskih suvišnih voda, a tamo gdje se u dubljim slojevima nalazi nepropustan sloj (naša podzolasta tla npr. rudine »Berek«, »Danica«, tla kod Rasinje itd.) izvrši u jednom

ili podrivanje tla ili gdje je neophodno potrebno dreniranje. Za vrijeme izvedbe hidromelioracionih radova u jednom će se izvršiti i agromelioracija, dakle, osnovna gnojdba tla, naročito vapna, radi reguliranja pH u tlu, te grubo i fino ravnanje tla. Ako se svi ovi zahvati izvrše, ovakva tla spadaju po prof. Mihaliću u odlična i visoko prinosna tla. Hidromelioracijom se planira obuhvatiti i komasirane zemljišne površine privatnog sektora, a na taj način će se osposobiti oko 5.000 ha postojećih livada uz Dravu za intenzivnu proizvodnju, što do danas, radi čestih poplava od suviška nadzemnih voda, nije bilo moguće provesti.

Otkupom zemlje i komasacijom doći će do naglog povećanja zemljišnih površina u društvenom sektoru, što će iziskivati i povećanje mehaničkog parka. No, općenito mora doći do kompletne izmjene mehaničkog parka, jer izvršenje agrotehničkih zahvata u optimalnom roku iziskuje da se u proizvodnju uključe i najmoderniji visoko zahvatni i proizvodni strojevi, ali i priključni strojevi, specijalni kombajni, agregati za kišenje i avio-služba.

Ovim planom razvoja predviđeno je da se u proizvodnju uvedu uz pšenicu i kukuruz i povrtne kulture (grašak, mrkva, pastrnjak) kao i kulture za prerađivačke industrije izvan »Podravke« (uljena repica, šećerna repa itd.). Osim toga, realizacijom navedenih zahvata

Prosječni prinos pšenice po godinama u DT/ha

predviđen je porast prosječnih prinosa za 30 – 50 % ovisno o kulturama. Prema planu otkupom i komasacijom društveni sektor treba u 1980. godini posjedovati oko 6.100 ha oraničnih površina.

Planom razvoja stočarske proizvodnje odnosi se izričito na tov goveda, time da se uzgoj krava, proizvodnja teladi i mlijeka razvija na privatnom sektoru. U programu je rečeno da plan razvoja stočno-mesnog kompleksa i njegovo maksimalno iskorištenje ovisi o više faktora, prvenstveno o osiguranju sirovinke baze, koja pak ovisi o osiguranju krmne baze, unapređenju tehnoloških rješenja, i nizu ostalih pratećih faktora.

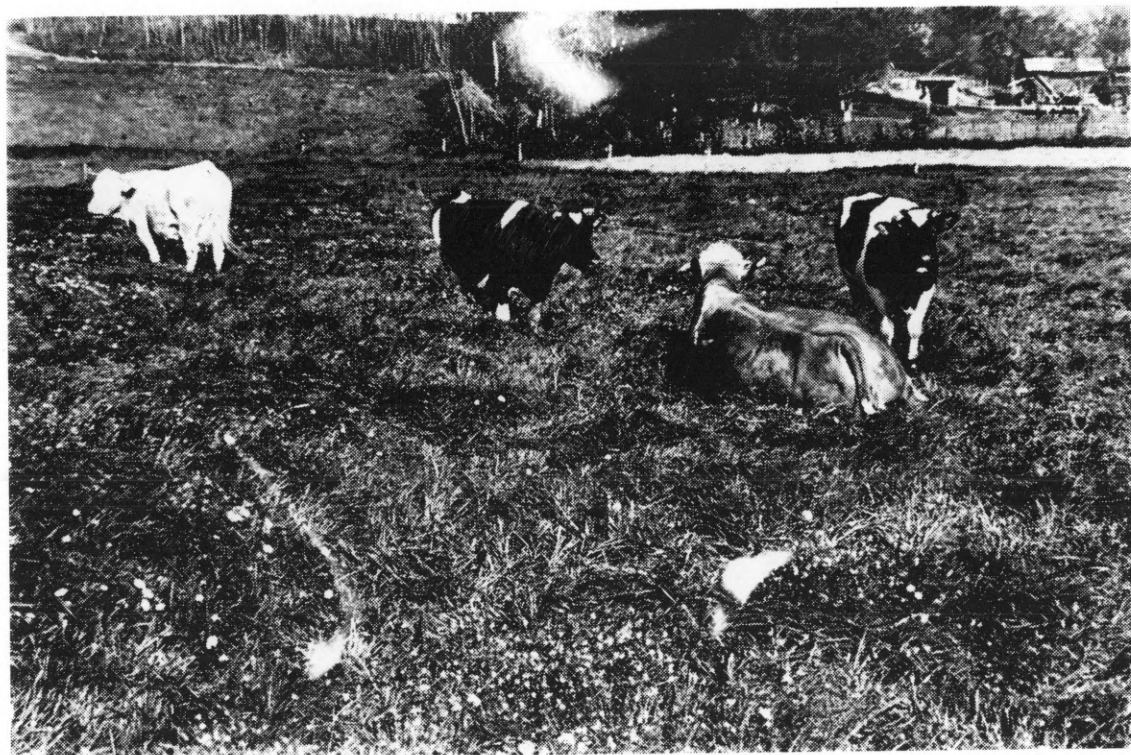
Vrlo je važan faktor, obzirom na iskorištavanje sirovinke baze u ekonomici poslovanja mesnog kompleksa, i kvaliteta mesa i randman. Randman tovne junadi iz slobodnog otkupa i kooperacije niži je za oko 4 % od randmana junadi utovljene u stajama društvenog sektora (stanje 1972. godine). Planirana potreba mesnog kompleksa na mesu iznosi godišnje 18.721 tona žive vage, što na bazi randmana od 59,2 % (prosjeak za 1972. god) iznosi ukupno 11.082 tone mesa. Randmanom goveda utovljenih na privatnom sektoru dobivamo na bazi randmana od 55 % uz iste količine žive vage samo 10.296,5 tona mesa ili manje za 786,5 tona. Ovaj manjak na mesu odražava se na vrijednosti u visini od 235.950.000. Radi ove računice, ali i radi sigurnosti u proizvodnji i redovnoj isporuci goveda, odlučeno je da se na društvenom sektoru podigne pet farmi sa ukupnim godišnjim kapacitetom od 32.000 utovljenih goveda godišnje u turnusu 18.000 komada. Ukupna godišnja proizvodnja mesa treba iznositi 13.440 tona žive vage ili 7.956 tona mesa.

Realizacija programa razvoja poljoprivrede društvenog sektora od 1972. do 1982. godine

U proteklom periodu navedeni program razvoja društvenog sektora samo je djelomično realiziran. Razlog tome treba tražiti prvenstveno u nedovoljnom angažiranju investicionih sredstava u poljoprivredu društvenog i privatnog sektora, gledajući ih kao jedan proizvodni trakt. Često nije bilo ni dovoljno sluha za poljoprivredu, uvijek su se tražili prioriteti u industriji, ne sagledavajući da industrija treba poljoprivredne sirovine za svoju preradu. To je vidljivo iz tabele o investicionim ulaganjima u društveni sektor po godinama na području naše općine:

Ostvarene investicije u društvenom sektoru na području naše općine:

Godina	Ukupno	U poljoprivredu i ribarstvo	%	Napomena
1973.	157.615	2.193	1,39	
1974.	194.799	4.079	2,09	
1975.	306.724	15.503	5,05	
1976.	493.949	12.739	2,58	
1977.	735.288	22.926	3,12	
1978.	872.422	17.033	1,95	
1979.	1.252.487	45.187	3,61	
1980.	1.388.237	19.483	1,40	
1981.	1.473.748	831	0,06	
1982.	1.175.215	347.113	29,54	farma »Delovik«
Ukup.	8.050.484	487.087	6,06	

Krave na pregonom pašnjaku u Vlislavu kod proizvođača Sekulića

NAPOMENA: Ukoliko bi odbili investiciona ulaganja u farmi »Delovi« i ribnjaku Rasinja u 1982. godini, tada bi postotak investicionih ulaganja u zemljišne površine i mehanizaciju u proteklom vremenu iznosio svega 1,74 %, a u proteklom periodu, odnosno od 1972. do 1982. godine izvršene su slijedeće radnje:

- otkupljeno je ukupno zemljišnih površina 1235 ha
- prodano je PPK Čakovcu 520 ha
- izvršena djelomična hidromelioracija 1984 ha
- kroz arondaciju smanjen broj razbacanih parcela na 264 ha
- izmijenjen mehanički park i uvedeni novi strojevi, no nedostaju neki priključni strojevi.
- izgrađena farma za dotov goveda godišnjeg kapaciteta 7.000 komada u turnusu 3.500 komada.

Glavne radnje od kojih ovise stabilni i visoki prinosi nisu izvršeni, a odnose se na kompletne agro i hidromeliorativne radnje. Nadalje, komasacija nije do danas izvršena. Izgradnja farme za dotov goveda realizirana je

sa 19,4 %. Radi toga ne mogu se postići predviđeni prinosi naših osnovnih kultura pšenice i kukuruza. U proteklom periodu podignut je prosječni prinos pšenice od 32,4 na 41,98 mtc/ha, a kukuruza od 48,7 na 54,84 mtc/ha. Radi neizvršenih ili djelomično izvršenih hidromeliorativnih zahvata prinosi i dalje po godinama osciliraju, što jasno smanjuje prosječne prinose (vidi grafikon) svih kultura sijanih na ovom sektoru.

U nastavku iznosimo rezultate 11-godišnjeg proizvodnog razdoblja od 1972 – 1982. godine. Promatrajući navedenu tabelu možemo doći do slijedećih saznanja:

- zemljišne površine su povećane za 1235 ha, odnosno za 715 ha, jer se 520 ha prodalo (rudina »Pažut«)
- kroz 11 godina proizvedeno je ukupno 43.608 komada utovljenih goveda
- prosječni prinos pšenice povećan je za 29,56 %, a kukuruza za 12,6 %
- broj zaposlenih je smanjen za 31 %
- ukupan prihod povećan je za 1,93 puta
- dohodak je povećan za 6,88 puta
- ostatak dohotka povećan je za 32,14 puta
- dohodak po radniku povećan je za 1,66 puta

Perspektiva razvoja društvenog sektora

Perspektiva razvoja poljoprivrede našeg kraja usko je vezana sa izgradnjom hidrocentrala na Dravi, naročito He »Dubrava« kod Dubrave i Legrada i He »Đurđevac« – zapadno od Ždale. Naime, izgradnja hidroenergetskih stepenica iziskuje istovremeno i uređenje unutrašnje odvodnje, hidromelioraciju tla, jer će se na taj način omogućiti i natapanje oko 20.000 ha zemljišnih površina, sada velikim dijelom pod livadama i pašnjacima. Izgradnja niskih vodoobrambenih nasipa ima zadatak da štiti odvodni kanal i prelijevanje velikih voda rijeke Drave, jer će time doći do automatske regulacije vodostaja i visine podzemnih voda. Što će time dobiti Podravina? U prvom redu riješit ćemo se poplava (sjetimo se poplava u 1965, 1966, i 1972. godini). Ova zadnja poplava trajala je punih 105 dana i nanijela štete oko 1.225 milijuna dinara. Poplave kod nas ugrožavaju oko 15.000 ha zemljišnih površina, radi toga se uz Dravu nalazi oko 10.000 ha najlošijih po kvaliteti livada, pašnjaka i neplodnog tla. Izgradnjom vodoobrambenih nasipa ove zemlje moći će se pretvoriti u plodne oranice. Na taj način povećat će se oranične površine od sadašnjih 31.500 na oko 42.000 ha. Jasno, da će na taj način doći i do povećanja proizvodnje kukuruza, pšenice, krmnog bilja i povrća, tim više što će se na tom području moći uvesti natapanje, odnosno kišenje. Povećanje biljne proizvodnje povlači sa sobom i povećanje stočnog fonda, matičnog stada goveda i svinja. Time se očekuje i povećanje standarda i kupovne moći proizvođača.

Društveni sektor poljoprivrede treba iskoristiti ovu šansu i da u vrijeme izgradnje, ako ne i prije početka izgradnje ovih HE, provede komasaciju, vrši konstantan otkup zemlje i kroz hidro i agromeliorativne zahvate sredi svoje zemljišne površine, jer će nakon izgradnje centrala postojeće zemlje uz Dravu biti vrlo skupe i nedostupne društvenom sektoru. Drugim riječima, »Podravka« treba ubuduće svoja investiciona ulaganja usmjeriti u pravcu primarne proizvodnje poljoprivrede sa krajnjim ciljem – osiguranje sirovina za svoje preradbene OOUR-e.

Dvije krave kod proizvođača Sekulića

Fotografije: V. Kostjuk

POVRŠINA ZEMLJIŠTA

	1972.	1973.	1974.	1975.	1976.	1977.	1978.	1979.	1980.	1981.	1982.
0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
Ukupno ha	2.917	3.242	2.974	3.038	3.220	2.848	3.266	3.238	3.268	3.557	3.632
- od toga obradivo ha	2.730	2.968	2.968	2.968	2.968	2.779	2.899	2.980	3.010	3.295	3.360
- od toga uređeno	283	283	283	283	465	1.235	1.706	1.947	1.947	2.267	2.267
Uređeno u godini	-	-	-	-	182	770	471	241	-	320	-

Napomena: U 1972. godini došlo je do spajanja sa PIK »Podravina«, a 1977. prodano je 520 ha zemljišta PD »Čakovec«

PRINOSI PO 1 HA U MTC

Pšenica	31,1	38,3	46,4	39,1	49,7	44,6	43,7	40,9	47,7	36,7	43,6
Kukuruz	42,5	43,3	57,2	47,5	50,4	46,7	60,6	59,7	59,7	64,3	71,5
Uljana repica	-	11,7	-	-	-	29,7	22,7	23,3	25,0	27,6	22,6
Secerna repa	-	-	-	-	-	-	329,8	217,1	262,8	315,0	166,3
Grašak	-	-	-	-	-	20,4	28,9	10,0	60,6	22,1	43,2

Napomena: prinosi na uređenom zemljištu veći su za 10 do 15 mtc po 1 ha nego na neuređenom zemljištu.

TOVNA JUNAD

Broj isporučениh junadi	3.385	4.008	3.736	4.173	4.664	3.203	3.466	3.120	3.364	3.825	3.364
Isporučeno tona	1.431	1.636	1.525	1.767	1.930	1.391	1.522	1.418	1.408	1.499	1.347
Prirast po 1 HD kg	1.101	1.090	0.999	1.013	1.123	1.125	1.137	1.169	1.109	0.965	0.863

MEHANIZACIJA U KONJSKIM SNAGAMA

traktorskih KS/ha	0,9	0,9	0,9	0,9	0,9	1,0	1,2	1,2	1,2	1,2	1,3
Broj zaposlenih	343	323	191	157	165	129	128	134	135	131	145
Ukupno											

FINANCIJSKI POKAZATELJI POSLOVANJA

Ukupan prihod	181.191	206.163	77.709	81.364	83.413	66.166	88.621	108.596	140.210	287.826	350.558
Dohodak	18.412	14.901	15.866	16.907	17.046	16.262	28.993	38.518	54.817	92.151	126.773
Ostatak dohotka	1.114	1.750	1.802	256	609	3.675	5.200	4.724	8.000	30.542	35.804
Dohodak po jednom radniku	528	638	68	108	102	123	224	308	358	703	874

Napomena: u 1972. i 1973. godini bila je u sklopu poljoprivrede i kooperacija, koja se 1974. godine odvojila u poseban OOUR.